

KELTAINEN KIRJASTO

Suhteista

GUN-BRITT

SUNDSTRÖM

parhain

KELTAINEN KIRJASTO

GUN-BRITT SUNDSTRÖM:

Suhteista parhain (1976, suom. 1979)

GUN-BRITT SUNDSTRÖM

Suhteista parhain

Suomentanut

MARJA ALOPAEUS

TAMMI
HELSINKI

Sitaatin Aksel Sandemosen kirjasta *Felician häät* on suomentanut Rauno Ekholm.

Sitaatin Benedictus de Spinozan teoksesta *Etiikka* on suomentanut Vesa Oittinen.

Sitaatin Xavier de Maistren kirjasta *Matka huoneessani* ovat suomentaneet
Pentti Holappa ja Olli-Matti Ronimus.

Sitaatit Søren Kierkegaardin teoksista *In Vino Veritas* ja *Välisoittoja*
on suomentanut Torsti Lehtinen.

Sitaatin Friedrich Nietzschen teoksesta *Näin puhui Zarathustra*
on suomentanut Aarni Kouta.

Sitaatin Sven Delblancin teoksesta *Kertomus Sörmlannista*
on suomentanut Juhani Koskinen.

Teos on ensimmäisen kerran julkaistu Pohjoismaiden ministerineuvoston
myöntämän tuen turvin (naapurimaiden kirjallisuuden edistämiseksi).

Ruotsinkielinen alkuteos *Maken* ilmestyi 1976 Ruotsissa.
Subteista parhain ilmestyi ensi kerran suomeksi 1979.

Copyright © Gun-Britt Sundström, 1976

First published by Albert Bonniers Förlag, Stockholm, Sweden

Published in the Finnish language by arrangement with Bonnier Rights,
Stockholm, Sweden

Suomenkielinen laitos © Tammi ja Marja Alopaeus 2024

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Painettu EU:ssa

ISBN 978-952-04-6552-0

*Kukapa ei ahdistuisi, jos ihmiset hänen ympärillään
yhtäkkiä yksi toisensa jälkeen kaatuisivat kuolleina
maahan tai saisivat kouristuksia kenenkään
pystymättä selittämään syytä. Juuri niin rakkaus
käy elämään käsiksi, mutta siitä ei ahdistuta, koska
rakastavaiset itse pitävät sitä ylimpänä onnenaan.
Sille päinvastoin nauretaan, sillä koominen ja
traaginen ovat jatkuvassa vastaavuussuhteessa
keskenään.*

*Mene naimisiin, niin kadut; älä mene, niin
sitäkin kadut. Mene naimisiin tai ole menemättä,
kummassakin tapauksessa tulet katumaan; joko
menet naimisiin tai et mene, kumpaakin kadut.*

— KIERKEGAARD

1

Kirjoituspöydälläni on lappu: ”Gustav soitti.”

Gustav? En minä tunne ketään Gustavia?

Koska se on minun kirjoituspöydälläni, niin minulle Gustav kaikei on soittanut.

Kun vuokraemäntä tulee kotiin pitää kysyä sanoiko hän mitä asia koski. Riisun takin tuolinselkämykselle ja alan etsiskellä kirjojani, siivooja on käynyt täällä koska on perjantai ja sekoittanut tavarani kuten aina. Kirjapinon pohjalta löytyy kuin löytyykin *Pride and Prejudice*, mutta taas puhelinviesti pysäyttää minut. Sen sanamuoto kiukuttaa minua: aivan kuin minun pitäisi tietää, kuka tuo Gustav on – mikä älytön nimi sitä paitsi, ”Gustav”?

Pengon muistiani. Se joka eilen yritti ahdistella minua Blockhusuddenin luona, sanoiko hän nimeään? Oli miten oli, minä en maininnut mitään nimeä, hän ei millään ole voinut saada selville puhelinnumeroani.

Gustav? Ai niin mutta – se poika joka viime kerralla luennon jälkeen istui meitä vastapäätä Valandissa – ehkä hänen nimensä oli Gustav? Yritän muistella illan kulkua kyetäkseni arvaamaan, mitä asiaa hänellä olisi ollut: Cilla oli istunut sa-

maan pöytään kuin Bengt, joka on hänen kouluaikainen tuttunsa, ja minä Cillan viereen, ja sitten toden totta tämä joku putkahti jostain Bengtin viereen. En saa mieleeni minkä näköinen hän oli, vaalea vai tumma, pitkä vai lyhyt? Keskustelun on lähes tyyten häipynyt muististani, kai se enimmäkseen kosketteli luentoa, niin yleensä käy, kun iltaluentojen jälkeen istuskellaan siinä kahvilassa. Myöhemmin me seisoiimme vielä vähän aikaa Surbrunnsgatanilla juttelemassa Bengtin kanssa, ja sitten minä tein seuraa Cillalle joka oli menossa maanalaiseen enkä tiedä minne tämä Gustav sillä välin haihtui.

Vai niin. Ja nyt hän yrittää tavoittaa minua. Mistä voi olla kysymys?

Häpeällisistä aikeista totta kai, minä ajattelen tyytyväisenä ja ojentaudun vuoteelle Jane Austenin seurassa. Siinä tapauksessa hän kyllä palaa asiaan.

Kun puhelin soi eteisessä, ei vuokraemäntää ole vieläkään kuulunut kotiin, panen piippurassin kirjanmerkiksi ja menen vastaamaan.

– Gustav Lindgren, hän esittäytyy ja tiedustelee, mäh-danko minä muistaa, kuka hän on. Totta ihmeessä muistan. Olenko jo nähnyt Dramatenin Godot-esityksen? En ole nähnyt. Olenko aikonut mennä katsomaan sitä? No, en oikeastaan ole – Beckett on kai aika ikävystyttävä – mutta annan puhua itseni ympäri kun Gustav vannoo ja vakuuttaa että se on hauskinda mahdollista katseltavaa.

Saadaksemme opiskelija-alennuksen meidän täytyy molempien käydä näyttämässä paperimme lippukassalla, sovimme tapaamisesta siellä kello neljä.

Polkupyörästäni on kumi puhki, siispä minun on mentävä kävellen, ja tuskin olen päässyt voitontanssin alkuun, kun

minun täytyy jo lähteä. Varmuuden vuoksi hyppelen vielä matkalla pikkuisen.

Strandvägenin lehmukset näyttävät jo nyt vehreämmiltä kuin silloin kun pari tuntia sitten kuljin tästä ohi, se käy niin äkkiä ettei perässä pysy. Jään vähäksi aikaa katselemaan niitä, etten tulisi perille ennen neljää.

Hän istuu penkillä aivan aulan perällä ja lukee lehteä, kohottautuu seisomaan kun minä astun sisään. Hyvin pitkä ja hontelo, lyhyeksi leikattu punertava tukka, ja kalvakka iho joka on ominainen punatukkaisille: siloposkinen nuorukainen, mutta oudon ukkomainen vaatetus – hattu ja pikkutakki – josta johtuu että kokonaisvaikutelma tuo mieleen viisikymmenluvun lyseolaisen.

Ja siinä samassa muistan itse asiassa joskus ennenkin kiinnittäneeni huomiota häneen, jollakin alkukevään luenolla, sen vuoksi että hänen ulkonäkönsä ärsytti minua: hän näyttää ylemmydentuntoiselta, leuhkalta.

No niin, sanon kiireesti itselleni, ei sovi tuomita ennalta. Kenties hänellä on syytäkin olla leuhka, kenties hän todellakin on tavallisen rahvaan yläpuolella. Tai voi olla pelkästään niinkin, että luonto on sattumoisin luonut hänelle tuon olemuksen ja perusilmeen, ja se ei kai ole hänen vikansa. Se että hän haluaa lähteä teatteriin minun kanssani puhuu taatusti joka tapauksessa hänen puolestaan.

Päätämme mennä tiistai-illan näytäntöön ja maksamme liput. Olen oikeissa lähteä kirjastoon, hän on menossa kotiin ja asuu samalla suunnalla, me siis menemme yhtä matkaa seiskalla. Keskustelemme hieman vaisusti helppoista aiheista: viime seminaarista, opinnoista ylipäätään. Hän on nuorempi kuin minä, ei ole vielä täyttänyt kahtakymmentä. Opiskelee filosofiaa tosimielellä ja ihmettelee,

miten on mahdollista että minä käyn luennoilla vain hovin vuoksi.

– Cilla se aluksi houkutteli mut sinne, minä selitän.

– Cillakin käy siellä kuuntelemassa vaan sen takia että se on mielenkiintoista.

– Ja sitten muuten te käytte yhdessä englannin luennoilla vai?

– Pitää paikkansa. Lähempänä totuutta olisi sanoa että me lintsataan yhdessä. Me istuttiin ennen aina Ogossa tismalleen samaan aikaan joka viikko, sitten kävi ilmi että se johtui siitä että me lintsattiin samoilta luennoilta. Ja että meillä oli samat käsitykset opetuksesta.

Kerron Cillan viettäneen lapsuutensa USA:ssa, sitten omista Englannin-vuosistani, ja lisään puolustellen että me luumme niin tylsää ainetta vain napataksemme hyödylliset paperit.

– Mitä Englannissa, olitko au pairina?

Pudistan päätäni, au pair -tyttönä, minä! (Kun kuulen sanan taloustyöt, poistan varmistimen revolveristani.)

– Opettelin englantia ja hurvittelin.

Raitiovaunun kitinä täyttää lyhyen hiljaisuuden.

– Mikä sinusta tulee isona?

– Tämän isommaksi ei minulla ole aikomustakaan tulla, minä tokaisen; mitä tulevaisuuteni hänelle kuuluu, sen aiheen koskettelemista kartan jopa itseni kanssa.

Raitiovaunu kääntyy kolisten kulman ympäri Odengatnille, hän katselee ulos ikkunasta.

Istun ja katselen hänen käsiään. Miehen kädet. Niillä on niin isot kädet, miehillä.

*

Tiistaina aamupäivällä Gustav soittaa ja kysyy mitä meidän nyt pitäisi tehdä. No mitäs nyt? Godot on peruttu sairauden takia, sanotaan lehti-ilmoituksessa. Voi himskatti, sitä en ole huomannutkaan. Siellä esitetään sen sijaan jotakin, jonka nimi on Anatole, hän valistaa, ”eroottinen komedia”.

Hän siirtää päätöksenteon minun huolekseni, minusta tuntuu helpommalta joka tapauksessa mennä.

Esityksen kuluessa minulle kirkastuu mikä virhearvio se oli: hän olettaa ilman muuta minun halunneen niin hinkuna teatteriin hänen kanssaan, että minusta on herttaisen yhdentekevää mitä siellä esitetään. Omituinen kehityskulku: koko teatterissa käynti oli hänen ajatuksensa, sen tulisi olla hänen vastuualuettaan, ja tässä minä nyt istun ja häpeän näytelmää hänenkin edestään! Aina yhtä käsittämätöntä miten sellaisiin tilanteisiin päätyy.

Luojan kiitos olen ottanut päälleni ikikulun duffelini, joten ainakaan hän ei ala kuvitella, että yritän tehdä vaikutuksen.

Jälkeenpäin seisoskelemme Nybroplanilla ja kysymme toisiltamme tiedämmekö mitään hyvää kapakkaa tässä kaupungissa. Emme tiedä. Kappas vain: on meillä sentään jotakin yhteistä.

Hän ehdottaa, että lähtisin sen sijaan hänen luokseen juomaan teetä ja syömään voileipiä. Mittava ihmistuntemukseni ilmoittaa, että kun tämä poika sanoo teetä ja voileipiä hän myös tarkoittaa teetä ja voileipiä, ja niin me astumme taas seitsemän raitiovaunuun.

Hänen kotinsa on Bragevägenin varrella, syrjäisellä pikkukadulla Jarlapanin takana, seudulla jolla en ole koskaan käynyt. Hän asuu ilmeisesti vanhempiansa luona, mutta kukaan perheestä ei ole kotosalla, katselen tarkkaan ympärilleni sillä

aikaa kun hän häirii keittiössä. Olohuoneen seinällä on jokin ikonintapainen, ja kirjavalikoimasta voi päätellä että täällä ollaan uskonnollisia. Hänkö myös? Se voisi selittää hänen luonnottoman siivon ulkomuotonsa. Paljon kirjoja sitä paitsi, kokonainen seinällinen hyllyjä. Sohvaryhmä ja pianon päällä sukuvalokuvia. Nuori morsiuspari – veli tai sisko? – ja tietenkin Gustav ylioppilaslakissaan.

Hänen oman huoneensa ikkuna antaa takapihalle, mutta hän kattaa pöydän olohuoneeseen. Ja me juomme teetä ja syömme voileipiä ja keskustelemme, kankeasti. Kysyn hääkuvasta: joo, se on velimies, Erik, se on insinööri ja asuu nykyään Västeråsissa. Ei niin että asia minua liikuttaisi, mutta kysyn vain jotakin sanoakseni miksi hän itse aikoo isona ruveta.

– Ajattelin alkaa filosofian jälkeen lukea kirjallisuushistoriaa, hän vastaa varovaisesti.

– Siis opettajaksi.

– Ei jos sen vaan voi välttää, mutta ehkei sitä voi.

– Ei noilla aineilla. Siltä pelastuakseen pitää kehittää joku täydellisen mahdoton yhdistelmä. Niin kuin mun.

– Luetko jotain muutakin kuin englantia?

– Ensin opiskelin vähän aikaa pohjoismaista muinaistiedettä. Olin nähnyt yhden elokuvan Öölannin kaivauksista ja työ jossa saa raitista ilmaa vaikutti mukavalta.

Hän nauraa kuten oli tarkoituskin, ja lisää että minulle valkeni aika pian, että arkeologien työ on jotain aivan muuta, he vain kököttävät kammioissaan ja luettelivat.

Sitten seuraa pitkä hiljaisuus, kunnes hän viimein sanoo:

– Oletpa sä hiljainen.

Siinä tapauksessa en kylläkään ole ainoa, yritän todella parhaani mukaan keskustella, ja sitä paitsi voisin minä parempaankin aikaani haaskata.

– Lisää teetä, hän aprikoi, minä sanon kiitos, se maistui hyvältä mutta nyt minun kyllä täytyy –

Juuri kun olen lähdössä vanhemmat palaavat kotiin ja Gustav esittelee meidät eteishallissa. He tervehtivät ystävällisesti ja kiinnostuneina ja ovat sen näköisiä, että ahaa tämä on nyt sitten se Martina. Yritän olla sen näköinen että ehei, ei sinne päinkään, nimittäin ei niin kuin he luulevat; mutta on vaikea olla niin mutkikkaasti vastahankaisen näköinen, ja ilmeestä sukeutuu kaiken kaikkiaan vain yleishapan.

Huolimatta estelyistäni Gustav lähtee saattamaan minua. Niin kuin muka olisin saattajan tarpeessa sen takia että on myöhä! Hän tulee alaovelle asti.

Epäilemättä, niin, aivan epäilemättä olisin alkanut huutaa suoraa huutoa jos hän olisi yrittänyt suudella minua. Mutta tarkkaan ottaen on yhtä kamalaa kun hän tapittaa koira-maisesti metrin päästä ja haluaisi mutta ei saa sitä aikaan.

Niinpä huudan sitten sen vuoksi koko matkan kivutessani ylös neljänteen kerrokseen.

*

– Sanoitko Gustav? Cilla sanoo.

Minä nyökkään.

– Onko se sen nimi?

– Eikä siinä kaikki, se myös on sellainen, minä sanon surkeana ja pihistän Cillalta tupakan. – Väärentämätön Gustav-tyyppi mikäli meikäläinen mitään ymmärtää.

Cilla ojentaa tyynesti sytyttimen.

– Jaaha, vai niin. Hääkellot kumajavat.

– Kuka niin on sanonut! minä kiljun. – Se se on niillä linjoilla, en minä!

– No millä linjoilla sitten olet?

– Voihan sitä joskus käydä teatterissa tai jotain. Ihan tuttavina, tarkoitan, voi olla paikallaan vähän laajentaa tuttavapiiriään.

Cilla näyttää siltä kuin olisi ennenkin kuullut jotain tämän suuntaista, ja niin hän onkin. Viimeksi syksyllä hän seurasi läheltä miten hankalaa minun oli ”lopettaa seurustelu” erään tuttavuuden kanssa, jonka kanssa en aavistanut edes aloittaneeni mitään; siihen vain jotenkin luisuu, varkain ja sala-kavalasti, eikä syystä tai toisesta ikinä koita se hetki jolloin voisi sopivasti tehdä selkoa omasta asenteestaan: kuule, kai käsität että minä en tunne sinua kohtaan mitään *sellaista*, mutta voidaan kai me silti olla ystäviä – vanhanaikaiset romaanit ovat ainoita paikkoja joissa ihmisille milloinkaan suodaan tilaisuus päästää suustaan tuontapaisia tiedonantoja.

– Ole tarkkana, Martina. Kai tiedät, että kaikki pojat haluaa vain yhtä asiaa.

– Niin niin mutta nyt kun tiedän etten itse halua sitä niin mun on helpompi pitää varani. Olen oivaltanut yhden asian: nimittäin että jollei ole suorastaan *pakko* lyödä hynttyitä yhteen jonkun kanssa niin voi olla jopa parempi asua yksikseen.

Cilla ei sano mitään, hän vain katsoo. Mutta minä olen tosissani, vaikka tuo näkemys yhä ihmetyttää itseänikin. Niin pitkään sitä on sentään elänyt siinä uskossa että aikuisena menee naimisiin ja saa lapsia, niin monta pitkää piinallista vuotta, jolloin hurja ja polttava ja ainokainen toive oli löytää joku jonka kanssa sen voisi tehdä. Ja kun sitten vihdoin viimein tuli kyllin aikuiseksi ja tuollainen joku ilmoittautui, silloin valkenikin että sitä nyt ei ainakaan yhtikäs halunnut. Ja aluksi luuli että oli vain yhyttänyt väärän jonkun, mutta

että koko ajatus oli väärä, siinä minun upouusi elämänsuhtumukseni.

Samanaikaisesti oman sukupolveni miehet näyttävät kehittyneen päinvastaiseen suuntaan, niin että he eivät nykyään muuta ajattelekaan kuin naimisiinmenoa. Ainakin kaikissa niissä suhteissa, joita olen lähiympäristössäni tarkkaillut, nimenomaan mies on alkanut jankuttaa kihlauksesta tai häistystä tai yhteen muuttamisesta. Tämän ilmiön taloudellisyhteiskunnallisista taustatekijöistä voisi mitä luultavimmin kehitellä seikkaperäisiä teorioita, ellei olisi muita kiireitä.

Minun täytyy lähteä, noustessani korjaan parempaan talteen Cillan viimeisenkin savukkeen.

– Menen Bostockiin seitsemän näytökseen.

– Rakastettusi kanssa vai? Cilla piruilee.

– Gustavin kanssa, minä sanon arvokkaasti, – me ollaan vain ystäviä.

– Myös Gustav?

No tuo nyt osui tietenkin suoraan arimpaan kohtaan. Nyt täytyy vain pitää pää kylmänä eikä antaa edes pikkusormea.

Olen perillä hyvissä ajoin mutta Gustav on jo tullut, katsellemme kuvia ulkopuolella. Hän on nähnyt Viridianan aikaisemminkin ja nauraa hörähtelee asiantuntevasti, minun pitää melkein tukkia hänen suunsa kädelläni ettei hän paljastaisi kaikkia avainkohtia.

Viehättävä pieni elokuvateatteri, kovat puupenkit ja esityksen keskipaikkeilla kelanvaihtotauko. Ja vaikuttava elokuva, se kertoo uhrautuvaisen ihmisrakkauden täydellisestä epäonnistumisesta, tuskin muistan milloin jokin elokuva olisi viimeksi niin tenhonnut minua. Mutta Gustav, hän vain enimmäkseen hörähtelee.

Juuri kun yleisö hengähtää helpotuksesta, kun huumattu nunnä pelastui mielipuolen enonsa raiskausaikeilta, huomaan Gustavin kopeloivan polveani ja haluavan pitää minua kädestä.

Mitä minun pitäisi tehdä? Piilottaa käteni selkäni taakse? Lämäyttää häntä korvalle, nauraa päin naamaa, antaa tulla selventävää tiedonantoa: kuule nyt Gustav, kai sinä käsität...

Niin pitkälle en ehdi edes ajatella. Ehdin vain saada pamppailevan sydämen. Ja niin me istumme siinä ja pitelemme toisiamme kädestä. Sydän pamppailee.

Ei tietenkään hyödytä yhtään, että minä sen jälkeen vain häthätää hyvästelen ja poljen tieheni. Yksi ainoa heikko hetki, ja avioliittosopimus on sitä myöten lyöty lukkoon.

Ei sanon minä, ei, en tahdo. We will have no more marriage. En halua enää ikinä nähdä häntä.

*

Lukukauden mittaan filosofianluennot ovat houkutelleet yhä suurempia ihmisjoukkoja, monia jotka itse asiassa opiskelvat jotakin muuta mutta joita vetää sinne silkka innostus, laumoittain irtonaista väkeä aina kieltenopiskelijoista insinöörintlanttuihin.

Eräänä iltana, kun aiheena on ollut Kierkegaard ja ”hyppäys järkiperaisyyteen”, ajan harhaan pyöräillessäni kotia kohti, havahdun kun olen sukeltamaisillani Karlaplanin liikennelympyrään enkä tiedä mihin suuntaan minun pitäisi mennä. Ei, sellaista ei satu fonetiikan tai lujuusopin luentojen jälkeen, mitään sellaista ei minulle ole kertaakaan aikaisemmin sattunut.

Mutta ei väenpaljous niin suureksi kasva, että se häiritseisi pienen laitoksen toverillista ilmapiiriä, iltaluentojen jälkeen

opettajat ja opetettavat lähtevät yhdessä istumaan iltaa. Viimeisen seminaarin jälkeen istumme Old Bowlerissa, uskomattomassa olutkapakassa joka muistuttaa asemahallia. Istun siellä ja katselen ympärilleni ja rakastan eteeni levittäytyvää näkymää: pähkähulluja risupartaisia palavasilmäisiä idealisteja niin kauas kuin silmään siintää, pasifisteja, sosialisteja, eksistentiaalisia, vegetariaaneja – pöydän toisessa päässä puhutaan Intian nälkäänäkevistä miljoonista, toisessa Lutherin sovituspöydästä, ja johonkin siihen välimaille mahtuu Vietnam. Vastapäätä muuan opettaja pohdiskelee kysymystä jonka hänen vieressään istuva poika on esittänyt: sisältääkö länsimainen kulttuuriperinne kenties jotakin mitä muilla ei ole ja siis kannattaa vaalia; opettaja vastaa puhumalla ”persoonallisuuden” käsitteestä, ainutkertaisesta yksilöstä joka on muutakin kuin kollektiivin osa.

Rakastan heitä, ajattelen – huomaan ajattelevani kun istun siinä: minä rakastan kaikkia ihmisiä. Mitään sellaista ei ole kertaakaan aikaisemmin sattunut.

*

Kesälomalla ei nähdäkseni sovi rehkiiä, kesälomalla sopii lukea hovin vuoksi. Sullon englannin kielihistorian pahvilaatikoon ja säilön sen vuokraemännän vaatekaappiin, matkailuun pääsevät Enten – eller sekä Ethics and Language; koska en aio suorittaa filosofian arvosanoja, ne ovat määritelmällisesti huvilukemistoa. Ei käy laatuun pilata hauskoja aineita lukemalla niitä hiki hatussa, silloin karkea hyötyajattelu vain saa jalansijaa, ja pitää alkaa laskea sivuja ja miettiä mitä kohtia on muistettava.

Minun täytyy tietysti ajatella myös rahapuolta. Cilla menee Tempon tiskin taakse myymään alusvaatteita, mutta minä olen sitä mieltä, että kesälomalla pitää olla ulkona. Minulla on vanhastaan hyvät suhteet kotipaikkakuntani hautainhoitolautakuntaan, ja on yksinkertaisempaa matkustaa kotiin elvyttämään niitä kuin luoda uudet vastaavanlaiset Tukholmassa.

Posti tulee perässä. Eräänä aamuna löydän puhelinpöydältä minulle omalla käsialallani osoitetun kuoren, arvaan että se on tiedoksianto kirjasta, jonka olen tilannut kaukolainana Lundista, ja päästelen kiivaita sadatuksia aiheesta ”on tämäkin aika lähettää se”, kunnes huomaan että se ei ole kirjaston tiedonantokortin näköinenkään vaan oikea kirje, enkä minä ole sitä kirjoittanut vaan Gustav Lindgren.

Hän on Pariisissa ja kertoo viimeinkin saaneensa kohdata naisen, joka on hänen suuri rakkautensa: Olympian Zeustempelin Athenen, metooppireliefin, jota säilytetään Louvressa.

Hän on tainnut nähdä Nykyajan Punaisen neilikan vähän liiankin monta kertaa, minä ajattelen ja piilotan kirjeen pöytäni laatikkoon. Grafologisia hömpötyksiä en harrasta, eikä minulla ole aikomustakaan hyväksyä häntä sukulaissielukseni vain sen vuoksi että hän julkeaa omata käsialan, joka siinä määrin muistuttaa omaani että se petti jopa minutkin.

Mutta postia tulee lisää. Kortti, ja vielä yksi kirje, ja viikon kuluttua taas yksi. Kirjeet ovat henkeviä ja kauniisti muotoiltuja, jooa joo; minua vain kismittää tapa, jolla ne liittyvät minuun itseeni. Joka ikiseltä riviltä paistaa, että kirjoittaja on mieltänyt minut kirjeiden saajaksi, vastaanottajaksi, sanoman kohteeksi. Niin – miten muuten kirjeen voisi edes saada kasatuksi? Mutta tarkoitan tätä: kirjeet on

laadittu Naiselle, kirjoitushetkellä hänen ajatuksensa ovat olleet täpötäynnä häntä itseään Miehenä joka Kirjoittaa Naiselle. Lukeminen kutkuttelee tietenkin mukavasti turhamaisuuttani, mutta olen vakaasti päättänyt että sellaiseen sanomaan minulta ei vastausta heru.

Hän lähetti hotellinsa osoitteen jo ensimmäisessä kirjeessä. Minä en vastaa, tarmokkaasti ja keskittyneesti omistaudun sille että en vastaa, sitä ponnekkaammin mitä useampia viestejä saan. Yritän olla kotona postinkantoaikoina, ettei perhe pääsisi näkemään miten paljon postia saan eikä alkaisi udella, mutta kun työni hautausmaalla alkaa, ruokatunnit ajoittuvat väärin, ja niin eräänä iltapäivänä puhelinpöydälle on ilmaantunut kirje, jonka kuorta koristavat ranskalainen postimerkki ja siististi kirjoitettu lähettäjän nimi.

– Yksi opiskelutoveri vaan, minä mumisen kun äiti esittää kysymyksiä.

*

Kirjekampanjani jälkeen (kirjoittamattomien kirjeiden kampanjan) pidin itsestään selvänä että Gustavista ei enää kuulu mitään. Vaan päinvastoin: heti kun hän on tullut matkoilta hän onkii vuokraemännältä selville puhelinnumeroni, ja eräällä ruokatunnilla, kun juuri parahiksi olen istuutunut nauttimaan viilistä ja Länstidningenin sarjakuvista, Gustav soittaa ja kysyy:

– Minkä takia et kirjoittanut?

En voi noin vain sanoa, että olen koko tarmollani omistautunut kirjoittamattomuudelle päästäkseni hänestä eroon; ellei sen vuoksi, että on liian helläsydäminen, niin ainakin siitä syystä että on liian hyvin kasvatettu. Niinpä sanon, että

minulla on ollut niin paljon tekemistä, on ollut kaikenlaista muuta ajateltavaa.

Hän tuhahtaa kuulokkeeseen.

– Mitä ihmeen ajattelemista sulla muka olisi?

Tuo oli pahinta mitä olen kuullut. ”Mitä sun kiharaisessa pikku päässä voi pyöriä” – totisesti!

– Olen itse asiassa töissä, sanon vähiten hyvin kasvatetulla äänelläni.

Hän on paraikaa saaristossa perheen kesäpaikassa, ja piakkoin hän lähtee purjehtimaan, hän tiedottaa, mutta sunnuntaina hän on lähdössä kaupunkiin, ja hänen mielestään minä voisin mainiosti saapua sinne tapaamaan häntä. Minulla ei ole tietoaakaan asunnosta kaupungissa, minä selostan, en ole vuokrannut Grevgatanin huonetta kesäkuukausiksi. Gustavin mielestä voisin käväistä päiväseltsään edestakaisin kaupungissa. Minä puhun ”junayhteyksistä”, mielestäni kunnioitusta herättävä sana, kuvailen kaupunkimatkaa äärimmäisen mutkikkaana ja vaativana yrityksenä, johon ei tule ryhtyneeksi ellei ole aivan pakottavia syitä, ja tuumiskelen että hänen pitäisi oivaltaa, että hän ei ole sellainen syy. Hän ei hellitä ennen kuin ehdotan että otan yhteyttä kun olen muuttanut syyslukukaudeksi takaisin kaupunkiin.

Hyvä ratkaisu, olen oikein tyytyväinen kun lasken kuulokkeen: nyt pallo on minulla. Voin soittaa jos satun sille päälle tai olla soittamatta, koko juttu raukeaa vähin äänin itsestään. Palaan huojentuneena haravoimaan hautoja.

*

Mutta miehet ovat arvaamattomia. Eikö hän käsitä mitään vai teeskenteleekö hän, ettei käsitä? Olen ollut tuskin viikkoa kaupungissa, kun vuokraemäntä huutaa puhelimen äärestä:

– Martina! Joku herrasmies tahtoo puhua kanssasi.

Herrasmies, tuttavapiirissäni on vain yksi joka saattaisi kuulostaa herrasmieheltä. Vastaan kärttyisästi ja lyhyesti, aivan kuin olisin joutunut keskeyttämään jonkin hyvin tähdellisen puuhan ja minulla olisi kova halu päästä jatkamaan sitä:

– Niin?

– Hei, Gustav täällä. Halusin vain kysyä saitko sen ensi sunnuntain teach-inin ohjelman.

– Sain kyllä, oli kilttiä että lähetit sen, kiitos vaan.

– Oletko ajatellut mennä?

– En kyllä ehdi istua siellä koko aikaa, mutta jossain vaiheessa varmaan ainakin pistäydyn.

– Niin että sitten ehkä nähdään, minä lisään.

Hän tajuaa että puhelu sopii lopettaa tähän.

Tosiasiassa olen lukenut ohjelman huolella läpi ja merkinnyt kiinnostavat kohdat, mutta ei ole mitään syytä paljastaa hänelle millä periaatteella: kruksaan alustukset ja suon itselleni hengähdystauon keskustelujen ajaksi. Paneelikeskustelut ovat ikävintä mitä tiedän, osanottajat vain alkavat haastaa riitaa ja käyvät hyökkääviksi eikä siitä tule hullua hurskaammaksi, mutta alustus on asia erikseen, siitä voi oppia jotakin, ja minulla on kyltymätön oppinnälkä.

Tehokkain tiedonhankintatapa on luonnollisesti lukeminen, mutta joskus on hauska tavata ihmisiäkin. Työväentalossa on vilskettä ja vilinää, kahvitarjoilu ja kirjojen sekä Vietnam-lehtien myyntiä varsinaisen ohjelmatalin ulkopuolella.

GUN-BRITT SUNDSTRÖM (s. 1945) on ruotsalainen kirjailija, kääntäjä ja kirjallisuuskriitikko. Hän on työskennellyt kulttuuritoimittajana, osallistunut ruotsin kielen kielilautakunnan työhön, kääntänyt ruotsiksi mm. Jane Austenia ja kirjoittanut useita kirjoja, joista *Suhteista parhain* on tunnetuin. Vuonna 2019 Sundström sai Helgapriset-kaunokirjallisuuspalkinnon.

Suhteista parhain on feministinen klassikko: terävä, hauska ja epäromanttinen romaani villin älyllisestä 1970-luvusta, naisen asemasta ja vapaasta rakkaudesta, joka ei ehkä olekaan kovin vapaata.

”Koko kirja uhkuu terveyttä, raikkautta ja elinvoimaa.”

SVEN STOLPE, NORRKÖPINGS TIDNINGAR

”Rakkaudesta ja tunteista kertovaksi romaaniksi *Suhteista parhain* on ihastuttavan rationaalinen ja röyhkeän älyllinen, täynnä kiinnostavia moraalipohdintoja ja tervettä epäluuloa aikansa normeja ja käytösmalleja kohtaan.”

NINA LEKANDER, EXPRESSEN

Päällys: Anna Makkonen • Päällöksen valokuvat: United Archives GmbH / Alamy Stock Photo

